

BEVEZETÉS

Újlak, mai nevén Ilok, Szerémségben, a Duna jobb partján fekszik. A helység lakossága a XIV. és XV. század folyamán, majd kétszáz éven keresztül a török hatalom árnyékában, a lét és nemlét bizonytalanságában élte napjait. Az a két latin nyelvű okmány, amelyet ebben a kötetben magyar fordításban közlünk e létért való küzdelemnek a jele. Azt látjuk e két okmány soraiban, hogyan kapaszkodott Újlak lakossága égiekbe és földiekbe fennmaradása és fejlődése érdekében.

Az első okmány, a Kapisztrán János sírjánál történt csodás események jegyzőkönyve 1460-ban keletkezett. A természetfölötti erőkhöz mélyen hívő középkori Újlak polgárai a törökverő Kapisztrán János földi maradványainak köztük lakásával és a szent égi közbenjárásával biztosítani akarták a maguk számára az égiek segítségét, abban a meggyőződésben, „hogy aki életében a törökök legyőzője volt, az halálában is rettegésük legyen”.

A második okmány, Újlak város jogkönyve 1525-ben keletkezett. A város polgárai földi erők segítségét is biztosítani akarták fennmaradásuk érdekében, főleg azzal, hogy különböző kiváltságok megszerzésével városuknak politikai, hadászati és gazdasági súlyát iparkodtak növelni. Ennek a törekvésnek a jele ez a jogkönyv is, amelyben az újlakiak a mohácsi vész előtt nyolc hónappal megszerezték az uralkodótól a királyi városok kiváltságainak legnagyobb részét.

A történelem folyását azonban sem a csodatevő János barát, sem a sokcímű II. Lajos király nem tudták megállítani. A hódító török hadakkal szemben a király az Újlaknál jelentősebb várakat sem tudta őrséggel ellátni és megvédeni. A pápai követ 1526 júniusában hiába küldött háromszáz fegyverest Újlakra, ezek csak hat napig tudták védeni a várat. 1526. augusztus 8-án, három héttel a mohácsi

vész előtt, Újlak vára és városa török kézre került. Az újlaki polgárok álma és reménye a szabad, erős és gazdag városról szertefoszlott.

Kapisztrán János csodáinak jegyzőkönyve és a város jogkönyve azonban megmaradt, tanúskodva nemcsak a középkori Újlaknak, hanem környékének, a Szerémségnek és a Bácskának középkori népéletéről és jogszokásáról is. Mindkettőben a középkorvégi Újlak, a Szerémség és a Bácska gazdasági és kulturális életének gazdag színterei tárulnak fel.